

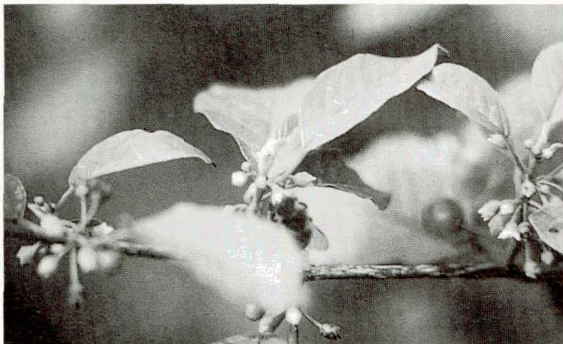
Drachtplanten met een extra dimensie (2)

De vuilboom (*Rhamnus frangula*)

mw. M.E.C. Verspaandonk-Schijvens

Een aantal exemplaren van de vuilboom staan in de bomentuin van het arboretum. Deze inheemse boom komt nog regelmatig voor in onze bossen waar je hem veelal kunt vinden tussen de elzen. Dat komt omdat hij van een vochtige bodem houdt. Vroeger zag je hem veel meer omdat hij deel uitmaakte van onze houtwallen. Daar was het verspreid staande blad voedsel voor koeien en allerlei rupsen. Door de lange bloei van juni tot oktober en de rijke nectarproductie werden de bloemen (vooral na regen) druk bezocht door o.a. zweefvliegen, kevers maar vooral door vele honingbijen. De nijvere bijen brachten voor de arme boeren uit die tijd extra inkomsten in het laatje in de vorm van een dikke amberkleurige snel kristalliserende honing. Maar de nijvere bijen zorgden ook voor de bestuiving van de bloemen. Hoewel ook zelfbestuiving plaatsvindt, werkt insectenbestuiving bevorderend voor de vruchtzetting van de bessen. Geen wonder dat er in onze houtwallen van vroeger zoveel besetende dieren te vinden waren.

De vuilboom was vroeger een boom met vele gebruikstoepassingen. Uit al die gebruiksmogelijkheden zijn verschillende namen ontstaan. Zo sprokkelde men de dunne takken, ook wel sproc genoemd voor brandhout. De houtskool die overbleef gebruikte men als tekenkool of werd verpulverd tot buskruid. Men noemde de struik daarom sporkehout. De taps toelopende takken werden voor geleideroeden voor rietdaken gebruikt en voor vlechtwerk als hechtlaag voor stucadoors. De kinderen spijlden er hun vliegers mee en de korfmakers uit die tijd hun korven. Zij noemden

Tak van de vuilboom

het bijenspillehout. De schoenmakers maakten er kleine houten peggen van om zolen tegen hun schoeisel te timmeren en noemden het peggehout of pinnekeshout. Tegenwoordig noemt men hem *Rhamnus frangula* of vuilboom. *Rhamnus* duidt op zijn verwantschap met de eveneens belangrijke drachtplant de wegedoorn. *Frangula* slaat op de broosheid van de takken. Daarom noemt men hem heel toepasselijk honzenhout wat zoveel betekent als slecht hout. De naam vuilboom verwijst naar het feit dat de schors een laxerende, vuilafdrijvende werking heeft. Maar pas op, de schors moet wel eerst een jaar gedroogd worden, anders is ze giftig.

De bloemige bessenboom

Door het veelzijdige gebruik werden de struiken als het ware steeds gesnoeid. Hierdoor gingen de bomen nog meer bloeien en werden ze nog rijker door de bijen bevlogen. Hoe meer snoei hoe meer bloei geldt voor deze struik. Dat is een eigenschap welke je niet voor elke struik kunt zeggen en een goed argument om een vuilboom te planten. Helaas is met het verdwijnen van de houtwallen een belangrijke voedselvoorziening voor de bijen verloren gegaan. In de border van het arboretum vindt u de cultivar *Rhamnus frangula* 'columnaris' (voorheen *Rhamnus frangula* 'Tall Hedge'). Deze vormt een prachtige goed beheersbare haag rondom de border. Geschikt als schaduwboom, drachtplant en sierboom. Een echte aanrader voor uw tuin. De sierwaarde zit hem in het feit dat een vuilboom zowel bloemen als bessen in allerlei kleuren tegelijk kan hebben. De bessen leverden vroeger afhankelijk van de rijpingsgraad drie verschillende verfstoffen: sapgroen, rood en zwart. De rijpe zwarte bessen werden duvelskersen genoemd. Dit vanwege de giftige werking van de bessen. Verhip heb ik het weer over een toepassing en benaming uit vroegere tijden. Ik stel voor de boom voortaan 'de bloemige bessenboom' te noemen. Klinkt vrolijker dan vuilboom. Ach een 'bloemige bessenboom' schaf je eerder aan dan een vuilboom nietwaar?